

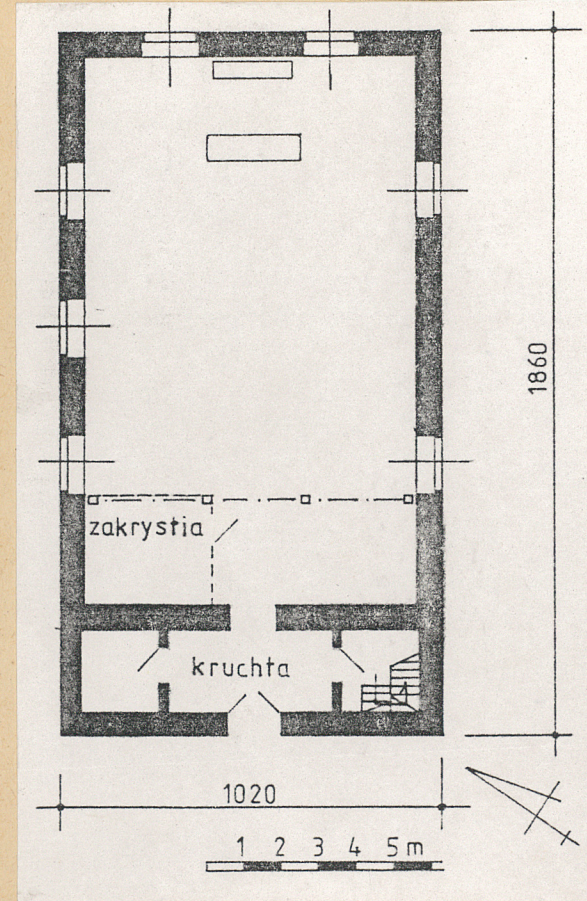
1. Obiekt **KOŚCIÓŁ FILIALNY p. w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny**
EWANGELICKI, d.

2. Czas powstania
**1. poł. XIX w.,
wieża 1903 r.**

3. Miejscowość
K R Z E M I E N

1.

4. Adres
**Krzymień
gm. Dobrzany
woj. szczecińskie**
nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna
województwo **szczecińskie**
gmina **Dobrzany** *pow. STARGARDZKI*

6. Poprzednie nazwy miejscowości
Kremmin

7. Przynależność administracyjna
1 VI 1975
województwo **szczecińskie**
powiat **Stargard Szczec.**

8. Właściciel i jego adres
Kuria Szczecińsko-Kamieńska

9. Użytkownik i jego adres
**Parafia Rzymsko-Katolicka
Dobrzany, ul. Staszica**

10. Rejestr zabytków:

Nr *A-1617* data *20.03.1992*

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Kościół filialny p. w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny wzniesiony został przez nieznanych budowniczych w 1. połowie XIX w. Obiekt powstał pod patronatem królewskim, początkowo jako obiekt bezwieżowy, salowy. W 1903 r. przy zachodniej ścianie szczytowej dobudowane wieżę, a także przedłużone korpus obiektu lokując - po północnej i południowej stronie wieży - dwa niewielkie pomieszczenia /klatkę schodową i składzik/.

Inwentaryzowany kościółek wiejski jest salowym obiektem bezstylowym, wzniesionym z głazów narzutowych. Budynek kościoła był początkowo nietynkowany; warstwą tynku pokryte go dopiero po II wojnie światowej.

Zróżdka wspominają o istnieniu w kościele w Krzemieniu dwóch starych dzwonów o średnicy 52 i 70 cm, zdobionych napisami w minuskule gotyckiej. Dzwony te pękły w 1902 r. /w trakcie przebudowy obiektu / i zostały przetopione. Obecnie istniejące dzwony odlane w 1924 r.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze wyposażenie, instalacje)

Orientacja

Krzemień jest średniej wielkości wsią wielodrożnicową, wykształconą z pierwotnej osady ulicowo-placowej. Wieś położona jest na południowym brzegu Jez. Krzemień, w odległości ca 7 km na wschód od Debrzan. Krzemień ulokowany jest na uboczu głównych szlaków komunikacyjnych /ca 4 km na zachód od trasy Recz - Węgorzynie/.

Orientacja

Kościół filialny p. w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny posadowiony jest w środkowej części wsi, na trójkątnym, niewielkim placu, usytuowanym przy rozwidleniu dróg. Teren działki przykościelnej wyniesiony jest ponad poziom drogi o ok. 1 m i ogrodzony współczesnym metalowym płotem. Brak śladów nagrobków. Północno-wschodnia granica parceli obsadzona młodymi świerkami; przed bramą wjazdową /po stronie południowo-zachodniej/ zasadzone dwie stare lipy. W odległości ca 8 m od zachodniego narożnika kościoła ustawiona jest współczesna kapliczka.

Materiał, technika, konstrukcja

Posadowienie - obiekt osadzony jest na ławach fundamentowych z kamieni narzutowych. Wysekość podmurówki, tworzącej cekół budynku, w części pierwotnej do 25 cm /podmurówka jest tu zwieńczona jedną warstwą kształtek ceramicznych/ a w części wtórnej /przywieżowej/ 40 cm.

Ściany obiektu murowane z kamieni narzutowych na zaprawie wapiennej; narożniki budynku w części przywieżowej wyprowadzone z cegły ceramicznej. Grubość ścian części pierwotnej kościoła - w przyziemiu - ca 70 cm; ścian części wtórnej ca 60 cm. Zewnętrzne powierzchnie ścian obwodowych pokryte tynkiem wapienne-cementowym /tzw. barankiem/, powierzchnie wewnętrzne gładkim tynkiem wapiennym oraz pobiałą.

Strop drewniany, belkowy nagi. Belki stropowe mają ozdobnie sfazowane krawędzie. Styki desek, stanowiące powałę, oblistwione.

Posadzka ceglana stanowi podłogę wnętrza kościoła.

Drzwi zewnętrzne /do kruchty/ dwuskrzydłowe, deskowe, nabijane ćwiekami, zawieszane na pasowych zawiasach kowalskiej roboty. Drzwi te zamykane są zamkiem puszkowym kowalskiej roboty. W zewnętrznym otworze drzwiowym - ponad skrzydłami - umieszczone jest wielokwaterowe nadświetle. Dolne części zewnętrznych skrzydeł drzwiowych obite są pasami blachy o zabkowanej krawędzi. Drzwi pomiędzy kruchtą a nawą dwuskrzydłowe, dwuwarstwowe /ramowo-deskowe/, zawieszane na ozdobnych zawiasach kowalskiej roboty.

<p>14. Kubatura ca 1850 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa ca 144 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne kościół ewangelicki</p>	<p>17. Użytkowanie obecne kościół rzymsko-katolicki</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja W 1903 r. obiekt rozbudowano o wieżę i dwa przylegające do niej pomieszczenia.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Ogólny stan techniczny obiektu dobry. Nieznaczne ubytki w tynkach zewnętrznych. Nieznaczne uszkodzenia stolarki okiennej.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Obiekt należy użytkować zgodnie z jego obecnym przeznaczeniem, bez dokonywania zmian w zakresie bryły, elewacji i charakteru wnętrza. Wszelkie prace remontowo-budowlane należy uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Szczecinie.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

22. Bibliografia

H. Lemcke, Die Bau- und Kunstdenkmäler des Regierungsbezirks Stettin, Stettin 1908.

H. Berghaus, Landbuch des Herzogthums Pommern und des Fürstenthums Rügen, Bd. IV, Th. 2, Berlin 1878.

Verzeichnis sämtlicher Ortschaften der Provinz Pommern, Stettin 1928.

Schematyzm Diecezji Szczecińsko-Kamieńskiej, Szczecin 1987.

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsca przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

uv lw. Br2 / 26

25. Opracował

tekst mgr Cezary Nowakowski, BSiDK Szczecin, styczeń 1992 r.
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr Cezary Nowakowski, BSiDK Szczecin, styczeń 1992 r.
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. mgr Waldemar Witek, BSiDK Szczecin, styczeń 1992 r.
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowania negatywów PSOZ, WKZ Szczecin
Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

1. Miejscowość
K R Z E M I E Ń2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ FILIALNY p. w.
Wniebowzięcia NMP3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
tekst, sytuacja, fotografie

c. d. rubr. nr 13 - Okna - otwory okienne rozglifione z ostrołukowym nadprożem. Okna krosnowe, stałe /pojedyncze kwatery uchylne/, dzielone słupkiem okiennym i ślemieniem. Nadślemienna część okna dzielona listwowymi szczeblinami ostrołukowymi lub rozetowymi; w części podślemiennej drobny, prosty podział szczeblinowy.

Dach korpusu kościoła dwuspadowy, połacie pokryte ceramiczną dachówką zakładkową /kalenica zabezpieczona takimiż gąsiorami/. Konstrukcja więźby dachowej krokwiowo-jętkowa z obustronną podporą stolcową. Słupy podpór wzmocnione rozporami, zastrzałami i mieczami. Stopy krokwi wsparte na belkach stropowych. Od strony poddasza belki stropowe spięte są masywnym, drewnianym podciągami.

Dach wieży czteropołaciowy z wyprowadzoną w części kalenicowej smukłą wieżyczką-laternią o rzucie ośmiobocznym, nakrytą ostrosłupowym hełmem. Połacie dachu wieży pokryte ceramiczną karpiówką, ułożoną „w koronkę” i gąsiorami ceramicznymi. Konstrukcja dachu wieży krokwiowo-kleszczowa; do dolnych części krokwi przybite są krótkie przypustnice.

Rzut

Pierwotnie kościół p. w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny wzniesiony został na rzucie prostokąta o wymiarach 1580 x 1020 cm, zorientowanego na osi NE - SW. Na początku XX w. /1903 r./ przy południowo-zachodniej ścianie szczytowej budynku dobudowano wieżę wraz z usytuowanymi po jej bokach dwoma niewielkimi pomieszczeniami /składzik i klatka schodowa/. W przyziemiu wieży mieści się kruchta. Jedyne wejście do wnętrza kościoła usytuowane jest w obrębie ściany południowo-zachodniej. We wnętrzu pierwotnej części kościoła brak trwałych podziałów; po II wojnie światowej pod częścią empyry muzycznej wydzielono przepierzeniem z desek zakrystię.

Bryła

Kościół w Krzemieniu jest obiektem o prostopadłościennym bryle, nakrytym dachem dwuspadowym. Wysokość całkowita korpusu kościoła ca 1080 cm; stosunek wysokości ścian do wysokości dachu jak ca 3 : 2. Wieża obiektu pozornie wyprowadzona z korpusu obiektu /patrz opis rzutu kościoła/ ma formę prostopadłościanu o podstawie prostokąta o wymiarach 480 x 280 cm. Kościół jest obiektem jednokondygnacyjnym, niepodpiwniczonym, o jednoprzestrzennym poddaszu

Elewacje

W elewacjach kościoła brak detalu architektonicznego o charakterze ozdobnym, organizującego ich kompozycję. Elewacja południowo-zachodnia 1-osiewa, południowo-wschodnia i północno-wschodnia 2-osiove, północno-zachodnia 3-osiova. Elementami wpływającymi na orga-

c.d. wkładka nr 2

Wkładkę założył: mgr Cezary Nowakowski, BSiDK Szczecin, styczeń 1992 r.

(imię, nazwisko, data)

Wzór ODZ 1978 r.

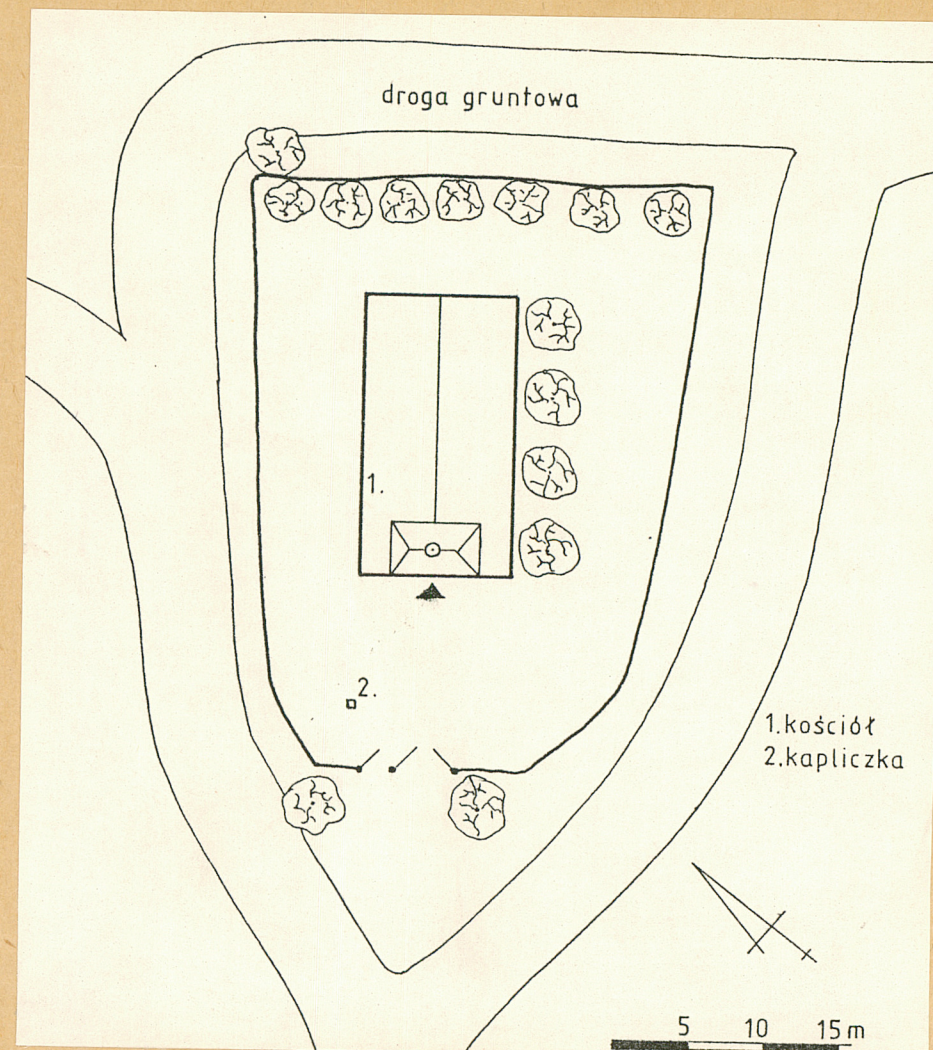
Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ, WKZ Szczecin

2.

3

1. Miejscowość
K R Z E M I E N

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ FILIALNY p. w.
Wniebowzięcia NMP

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
tekst, spis fotografii, fotografie

c. d. rubr. nr 13 - niszczące elewacji w układzie horyzontalnym są linie wyznaczone przez podokienniki i nadproża otworów okiennych oraz prosty, schodkowy gzyms podokapowy.

Wypożyczenie - ołtarz bezstylowy w formie tryptyku z centralnie usytuowaną - współczesną - figurą Matki Boskiej, przed nim prosty stół liturgiczny. Empora muzyczna usytuowana przy południowo-zachodniej ścianie szczytowej, wsparta na czterech prostych słupach; balustrada empory pełna, płycinowa, zwieńczona sfazowaną listwą. Dwa mosiężne, wieloramienne świeczniki /pocz. XX w./ zdobione detalem roślinno-kwitowym. Na wieży zawieszone dwa dzwony /100 i 65 cm \varnothing /. Dzwon większy na łożu metalowym, mniejszy na drewnianym.

Instalacja elektryczna 220 V.

Spis fotografii:

1. Widok obiektu od strony północno-zachodniej
2. Elewacja północno-wschodnia
3. Elewacja południowo-wschodnia
4. Elewacja południowo-zachodnia
5. Drzwi w elewacji południowo-zachodniej
6. Okno w elewacji północno-zachodniej
7. Wnętrze obiektu - widok w kierunku ołtarza
8. Wnętrze obiektu - fragment więźby dachowej

Wkładkę założył: mgr Cezary Nowakowski, BSiDK Szczecin
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ, WKZ Szczecin

6.

7.

8.